

แนวคิดประชาธิปไตยแบบองค์รวม

HOLISTIC DEMOCRACY

พระครูอุดมเจติยารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บทคัดย่อ

หากกล่าวถึงประชาธิปไตยเราทุกคนจะเข้าใจถึงระบอบการปกครองซึ่งถือเป็นการปกครองโดยให้สิทธิ เสรีภาพ แก่ประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นผู้กำหนด เลือกรอง และ มีอิสรภาพทั้งด้านความคิด การดำเนินชีวิต หรือแม้แต่ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่อยู่ภายใต้ กฎหมายของรัฐหรือประเทศนั้น ๆ ซึ่ง เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1809 อับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าววลีที่ว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” และจากการกล่าวสุนทรพจน์ใกล้กับสมรภูมิกเกตส์เบิร์ก ความว่า “เราจะไม่ให้ การตายของพวกเขาสูญเปล่า ที่ประเทศนี้ซึ่งอยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระเจ้าจะมีอิสรภาพที่เกิด ใหม่ และที่รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชนจะยังคงอยู่บนโลกต่อไป” รูปแบบ หรือระบอบการปกครองที่มีชื่อว่าประชาธิปไตยนั้นกำเนิดและวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลา ยาวนานซึ่งมีนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า คำว่าประชาธิปไตยนั้นถือกำเนิดในยุคสมัย ของยุครีกโบราณ และได้มีการพัฒนา วิวัฒน์ตามยุคสมัยในแต่ละภูมิภาคจนทำให้มีการพัฒนา มาจนถึงยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ในปัจจุบันนั้น มีหลายประเทศทั่วโลกที่ใช้รูปแบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย รวมถึงประเทศไทยที่นำรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ทั้งนี้ ประเทศไทย เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะของการปกครอง ในรูปแบบประชาธิปไตยมีทั้งทางตรง ทางอ้อม รวมไปถึงเรื่องของการแสดงออกทางอำนาจของ บุคคลต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงถือได้ว่าเป็นของประชาชนทุกคนที่อยู่ภายใต้รัฐหรือ ประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: แนวคิด, การปกครอง, ประชาธิปไตย

Abstract

When it comes to democracy, we can all understand the regime which is Government by giving the people the right to freedom in that country is the one who determines, chooses, and has autonomy in both thinking Lives or any act is governed by the laws of that State or country, which on February 12, 1809, Abraham Lincoln, the 16th President of the United States. Said the phrase “Government of the people, by the people, for the people,” and from a speech near the Gettysburg Battlefield, “We will not waste their deaths. In this country, under the protection of God, there will be newborn freedom. And that the Government of the people by the people for the people will continue to live on earth.” The form or regime known as democracy was born and evolved over a long period, with most scholars commenting that the word democracy was conceived in the era of ancient Greece. And has developed Evolved according to the age in each region until it set until the present day. Many countries around the world use democratic governance. Including Thailand that adopted a form of democracy is a democracy with the King as Head of State. The nature of Government in the form of democracy is direct, indirect, as well as the expression of the power of various persons, etc. Therefore, democracy can be regarded as belonging to all people under the State or a country with a democratic form of Government.

Keywords: Concept, Government, Democracy

บทนำ

การเรียนรู้ประชาธิปไตย การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จึงไม่ใช่การสอนด้วยการ “บรรยาย” แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปของ “กิจกรรม” และ “การลงมือปฏิบัติ” หรือการเรียนการสอนผ่าน “กระบวนการวิเคราะห์ปฏิบัติ” เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมากขึ้น สำหรับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว “ผู้สอน” จะเป็น “วิทยากรกระบวนการ” มีหน้าที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ประสบการณ์จริงในวิถีชีวิต ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้

เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยจนก้าวลึกไปถึงการมีจิตสำนึกมีจิตวิญญาณประชาธิปไตย (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554)

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวว่า ประชาธิปไตยจะยั่งยืนได้ ต้องสร้างพลเมืองด้วยการศึกษา สร้างพลเมืองให้มีสำนึกส่วนรวม การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) มุ่งที่สร้างคนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง (Citizenship) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า พลเมือง (Citizen) จะต้องมีความกระตือรือร้นและมีความสำนึกที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะทุกระดับเพื่อที่จะนำประโยชน์สุขมาสู่ตนเองในฐานะปัจเจกบุคคลและต่อสังคมส่วนรวม การที่สมาชิกของสังคมจะมีลักษณะของพลเมืองดังกล่าวได้จะต้องมีความรู้สำหรับพลเมือง (Civic Knowledge) คุณธรรมสำหรับพลเมือง (Civic Virtue) มีธรรมาธิปไตย และทักษะสำหรับพลเมือง (Civic Skill) ซึ่งรวมถึงทักษะทางสติปัญญา (Intellectual Skills) และทักษะการมีส่วนร่วม (Participatory Skill) อย่างเหมาะสม (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2551)

นอกจากนี้ได้กล่าวถึงโรงเรียนกับการสร้างพลเมือง ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันของการกล่อมเกลาศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่สำคัญ โดยอาจแบ่งออกเป็นความรู้สำหรับพลเมือง อาทิความรู้เกี่ยวกับ สิทธิของพลเมือง ทักษะสำหรับพลเมือง และคุณธรรมสำหรับพลเมือง ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในโรงเรียน และนอกระบบการศึกษา เช่นการจัดกลุ่มฝึกอบรม และเป็นไปได้ทั้งการศึกษาที่เป็นทางการ เช่น การจัดชั้นเรียน และไม่เป็นทางการเช่น การทำงานร่วมกัน

ดังนั้น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องเป็นพลเมืองที่ 1) มีอิสรภาพพึ่งตนเองได้ 2) เคารพตนเอง เคารพผู้อื่น คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ส่วนรวม 3) เคารพความแตกต่าง รวมทั้งความเห็นต่าง 4) รับผิดชอบตนเอง และสังคม 5) เคารพกฎหมายกติกา

สำหรับการศึกษาเพื่อสร้างความพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องให้พลเมืองได้ 1) มี “ความรู้” มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการแนวคิพัฒนาธรรมประชาธิปไตย และลักษณะของความพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีอิสรภาพพึ่งตนเอง เคารพตนเอง เคารพผู้อื่น มีความกระตือรือร้น มีคุณธรรม เพื่อให้เกิดค่านิยมประชาธิปไตย 2) มี “ทักษะ” ที่เกิดจากประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน เกิดเป็นทักษะทางการเมืองที่ 3) มีทัศนคติเจตคติที่ดีจากการเรียนรู้เนื้อหา สารและผ่านกระบวนการ การคิดวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วม ยอมรับความเห็นต่างเป็นต้น และผู้เรียนได้รับความสุข สร้างสรรค์และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอื่นต่อไป

กล่าวโดยสรุป สังคมไทยจะมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้นั้นคนไทยทุกคนจะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่และสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีตลอดจนหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ การเป็นพลเมืองที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รวมทั้งรู้ถึงบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของแต่ละคนแตกต่างกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องแล้ว จะได้ชื่อว่าเป็น “พลเมืองที่ดีของสังคมและของประเทศชาติ” ปัจจุบันนี้สังคมประชาธิปไตยของไทยมีการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันมากเกินไปจนลืมนึกถึงหน้าที่ของตน ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กัน เมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่พลเมืองของทุกประเทศมีทั้งสิทธิและหน้าที่แต่จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ หน้าที่เป็นภารกิจที่ทุกคนต้องกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์เมื่อเกิดมาเป็นคน ค่าของคนอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญ และต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่ เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักกฎหมาย หลักศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณีและเมื่อทุกคนปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วสังคมไทยก็จะเป็นสังคมพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

1. ความหมาย

คำว่า “ประชาธิปไตย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 บัญญัติคำว่า “ประชาธิปไตย” ภายใต้อำนาจเรื่อง “ประชา” โดยระบุว่า “ประชาธิปไตย” น. หมายถึงระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ “ประชาธิปไตย” แปลจากคำภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งนำมาจากภาษากรีกโบราณว่า “Demokratia” ซึ่งคำว่า “Demokratia” มาจากการผสมของคำว่า Demos ซึ่งแปลว่าประชาชน และคำว่า Kratein หรือ Kratos แปลว่า ปกครอง ดังนั้นคำรากศัพท์ดั้งเดิม Democratia หรือ Democracy

จึงแปลว่าการปกครองโดยประชาชนวิสุทธิโพธิ์แทน ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมือง และระบอบการปกครองที่ประชาชนทั้งหลายปกครองตัวเองร่วมกัน

2. หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยไว้ซึ่ง วิสุทธิ โพธิ์แทน เสนอว่า หลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักเสมอภาค และหลักภราดรภาพ (วิสุทธิ โพธิ์แทน, 2550) สรุปได้ดังนี้

2.1 หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย (Popular Sovereignty or Sovereignty of The People) ประชาธิปไตยเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจนั้นเป็นของประชาชนทุกคน และประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง ซึ่งแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น การที่ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและส่วนร่วมนั้นเป็นไปโดยสมัครใจเช่น การเลือกตั้งการมีส่วนร่วมในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่ม

2.2 อิทธิพลการมีส่วนร่วมในการรวมตัวเป็นพรรคการเมือง ซึ่งระบบประชาธิปไตยสนับสนุนให้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มและดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่กำหนดไว้ 1) การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายข้างน้อย (Majority Rule With respect to Minority Rights) ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองตัวเองร่วมกันของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548) การตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ นั้น ย่อมต้องมีการปรึกษาหารือกัน แต่เนื่องจากคนเราแต่ละคนมีความรู้สึกนึกคิดแตกต่างกัน แต่ในระบอบประชาธิปไตยนั้นย่อมถือว่า “นักประชาธิปไตย” ย่อมมี “ความเห็นพ้องต้องกันที่ไม่เห็นด้วยกันได้” (Agreement To disagree) ดังนั้นเพื่อให้การตัดสินใจเป็นข้อยุติที่จะกระทำเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างทันการและมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจโดยถือตามเสียงข้างมากจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องยอมรับ 2) การยอมรับการมีฝ่ายค้าน (Acceptance of Opposition) หลักการยอมรับสิทธิของฝ่ายเสียงข้างน้อยนี้ นำมาซึ่งหลักเกณฑ์ที่สำคัญมากของระบอบประชาธิปไตย คือการยอมรับการเกิดขึ้น การคงอยู่ และ

การดำเนินการของกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ไม่ใช่พวกเดียวกับรัฐบาล ที่เรียกว่า ฝ่ายค้าน (สัญญาลักษณ วีระสมบัติ, 2546)

2.3 หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (Rights, Liberty or Freedom) หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญ มี 3 อย่าง คือ สิทธิ (Rights) เสรีภาพ (Liberty) และ อิสระภาพ (Freedom) ซึ่งสิทธิหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามความปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับ หรือข้อจำกัด มีเฉพาะข้อจำกัดโดยกฎหมายเท่านั้น อิสระภาพ หมายถึง การท าหรืองดเว้นที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น มีประเด็นสำคัญเกี่ยวข้อง 1) เสรีภาพในการคิดและแสดงออก (Freedom of Thought Andexpression) หมายถึงแต่ละคน หรือ แม้แต่กลุ่มคนแต่ละคนมีอิสระ ในการคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ตราบใดที่ การคิดและการแสดงออกดังกล่าวไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น คือไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหายเดือดร้อน 2) สิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐ (Rights to Citizenship) หมายถึงการที่คน ๆ หนึ่งเป็นราษฎร ของรัฐใด คือมีสัญชาติ (Nationality) หรือชาติตามกฎหมายของรัฐใด คน ๆ นั้นย่อมมีสิทธิได้ สัญชาติเป็นราษฎรของรัฐนั้นหรือคน ๆ หนึ่งถือกำเนิดภายใต้ดินแดนที่อยู่ภายใต้อธิปไตย ของรัฐใด คน ๆ นั้นย่อมมีสิทธิได้สัญชาติเป็นราษฎรของรัฐนั้น และย่อมมีสิทธิอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิ ทางการเมือง สิทธิทางสังคม และสิทธิทางเศรษฐกิจ เสมอภาคกันกับราษฎรคนอื่น 3) เสรีภาพ ในการเลือกตั้ง (Rights to Vote or Freedom to Vote) หมายถึง การที่ราษฎรของรัฐ ผู้มีคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับสิทธิในการเลือกตั้งเท่าเทียมกัน 4) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Religion or Freedom of Religious) หมายถึง คนมีอิสระที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ นับถือหรือไม่นับถือศาสนาใดก็ได้ตราบเท่าที่ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย หรือเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อื่น 5) เสรีภาพในการเคลื่อนไหว หรือย้ายที่อยู่ (Freedom of Movement) หมายถึงราษฎรของรัฐและแม้แต่คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ของรัฐนั้นย่อมมีอิสระที่จะไปไหนมาไหน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐนั้นโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาต เว้นแต่ในสถานที่หวงห้าม 6) เสรีภาพในการประชุม ชุมนุม ในการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือสมาคม (Freedom of Assembly or Association) หมายถึงคนทั้งหลายมีอิสระที่จะประชุม ชุมนุม กันโดยสงบ และปราศจากอาวุธตราบเท่าที่การชุมนุมนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแก่บุคคล อื่น 7) เสรีภาพที่จะไม่ถูกรัฐ หรือใครกระทำต่อตนตามอำเภอใจ (freedom from arbitrary treatment by a state or anybody)หมายถึงทุกคนที่อยู่ในรัฐไม่ว่าเป็นราษฎรหรือ

คนต่างด้าว ต้องได้รับหลักประกันจากรัฐว่าตนเองจะไม่ถูกรัฐ เจ้าหน้าที่ใด กระทำโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเสรีภาพจากการไม่ต้องหวาดกลัว 8) เสรีภาพด้านอื่น ๆ (Other Personal Freedom) หมายถึงคนแต่ละคนย่อมมีอิสระในความเป็นอยู่และกระทำการส่วนตัวใด ๆ ของตนที่ไม่ละเมิดผู้อื่น

2.4 หลักการว่าด้วยความเสมอภาค (Equality) หมายถึง ความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย คือการที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในด้านพื้นฐาน โดยไม่นำเรื่อง เชื้อชาติสีผิวรูปร่างหน้าตาฐานะศาสนา ภาษาพูดมาเป็นข้อจำกัด ได้แก่ 1) ความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) 2) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (equality before the law) หมายความว่า ระบบการบัญญัติกฎหมายการบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยกฎหมายต้องมีลักษณะความเป็นมาตรฐานสากล 3) ความเสมอภาคทางโอกาส (equality of opportunity) หมายความว่า ราษฎรทุกคนในสังคมมีโอกาสอย่างเต็มที่ (เมื่อเปรียบเทียบแล้ว) ที่จะแสดงออกถึงศักยภาพ ในความสามารถของตน ในการดำเนินชีวิตของตนโดยสุจริต เพื่อให้ตนได้บรรลุวัตถุประสงค์โดยสุจริตของตน 4) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality) หมายความว่า ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะมีฐานะ รูปร่างหน้าตาหรือพูดภาษาใด ก็สามารถอยู่ร่วมด้วยกันได้อย่างเสมอภาคไม่ถูกดูถูกเหยียดหยาม เพราะทุกคนจะมีความเคารพในความเป็นมนุษย์ของกันและกัน 5) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ (Economic Equality) หมายถึงว่าคนแต่ละคนในแต่ละประเทศควรจะได้รับหลักประกันจากสังคมและรัฐ ให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ

2.5 หลักการว่าด้วยภราดรภาพ (Fraternity) และหลักการว่าด้วยการเคารพเหตุผล(Respect for Reason) ตามหลักการประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง ประชาชนมีสิทธิแลโอกาสในการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม การเมืองต่าง ๆ ย่อมทำได้อย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน ถ้าแต่ละคนมีความเคารพซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) การมีภราดรภาพและการยึดมั่นในหลักเหตุผลประกอบกับข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ย่อมทำให้คนในสังคมสามารถร่วมมือกันทำกิจกรรมทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และประเทศชาติ

3. ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การศึกษาประวัติศาสตร์ของประชาธิปไตยจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันจะพบว่า พัฒนาการของประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคกล่าวคือ

ยุคแรก เป็นสังคมที่เรียบง่าย และเป็นประชาธิปไตยตรง (Direct Democracy) ตัวอย่างนครที่มีประชาธิปไตยแบบนี้คือ นครเอเธนส์ ซึ่งเป็นนครรัฐที่มีประชากรประมาณ 250,000 คนแต่มี 40,000 คน เท่านั้นที่เป็นชายซึ่งมีคุณสมบัติเป็นพลเมือง (citizens) และมีสิทธิเลือกตั้ง ที่เหลือคือผู้หญิง เด็กและทาส ซึ่งไม่ใช่พลเมือง พลเมืองทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมประชุมสภาที่มีประมาณปีละ 40 ครั้ง สภาทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ และพลเมืองทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและออกเสียง ฉะนั้นพลเมืองแต่ละคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจ

ยุคที่สอง เป็นสังคมที่ซับซ้อนขึ้น สมัยก่อนยุคอุตสาหกรรมและเป็นประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) หลัง ค.ศ. 1700 เป็นยุคก่อนยุคอุตสาหกรรมที่สังคมมีความซับซ้อนและมีประชากรมากขึ้น ในระบบการเมืองแบบนี้จะมีรัฐสภาที่มีสมาชิกรวมมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนผู้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองทั้งหลาย พลเมืองเหล่านี้สามารถติดต่อหรือพูดกับสมาชิกสภาโดยตรง ทำให้เกิดลักษณะที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมทางอ้อมโดยผ่านผู้แทนฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งก็ช่วยสร้างกลไกการตรวจสอบและรับผิดชอบต่อประชาชนได้ในระดับหนึ่งเนื่องจากประชาชนสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นตัวตัดสินใจว่าพอใจหรือไม่พอใจนโยบายการตัดสินใจหรือผลการดำเนินงานของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา

ยุคที่สาม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เริ่มจากปี 1900 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นและตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งมาไม่มีหน้าที่ในการตัดสินใจหลัก ๆ แล้ว เพราะงานเหล่านี้กลายเป็นหน้าที่ของระบบราชการและหน่วยงานฝ่ายบริหารต่าง ๆ ยุคปัจจุบัน จึงเป็นยุคที่การตัดสินใจสำคัญต่าง ๆ ในเบื้องต้นเกิดขึ้นภายนอกสภาและฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการจำนวนมากที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานของรัฐกลับมีบทบาทการตัดสินใจสำคัญ ๆ และเอาผลการตัดสินใจนั้นไปดำเนินการ โดยการเห็นชอบของหน่วยงานซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและข้าราชการเหล่านี้ก็ต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อประชาชน ดังนั้นการไปออกเสียงเลือกตั้งเพื่อแสดงให้เห็นว่าเห็นด้วยกับนโยบายที่พรรคการเมืองชูเป็นประเด็นหาเสียงจึงเป็นเรื่องที่ฉาบฉวย ประชาชนผู้เลือกตั้งแทบไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบาย กลไกระบบราชการที่มีอยู่ได้ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองห่างกันมากขึ้น ด้วยเหตุผลนี้การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงกลายเป็นกระแสนิยมทั่วโลก เพราะมีความเห็นร่วมกันว่าการเข้า

การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ฌานีท์ สันตะพันธ์ นำเสนอว่า มี 2 แนวทางคือ 1) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง ให้เป็นประชาธิปไตย 2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ด้วยการกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political Socialization) ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับการขัดเกลาทงสังคม (Socialization) ที่มีตัวแทนของสังคม ได้แก่ ครอบครัวกลุ่มเพื่อน สถานศึกษา ศาสนา ตลอดจน สื่อมวลชนทำหน้าที่ดังกล่าว ทำให้บุคคลได้ทราบถึงคุณธรรม คุณค่า อุดมคติที่สังคม ยึดมั่นได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนยึดมั่นในหลักศีลธรรม และพร้อมจะใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมต้องการการกล่อมเกลาทงทางการเมือง (ฌานีท์ สันตะพันธ์ , 2551) ตามความหมายของ Kenneth P. L. หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้แบบแผน พฤติกรรมและอุปนิสัยในทางที่เกี่ยวเนื่องกับการเมือง โดยผ่านสื่อกลางต่าง ๆ ของสังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เช่น ครอบครัวกลุ่มเพื่อน โรงเรียน สมาคม ชมรมสื่อมวลชน เป็นต้น และการกล่อมเกลาทงทางการเมืองดำเนินการได้ 2 แนวทางหลักคือ 1) การกล่อมเกลาทงการเมืองโดยตรง ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1.1) การเลียนแบบ 1.2) การเรียนรู้โดย

การคาดการณ์ล่วงหน้า 1.3) การศึกษาทาง การเมืองหมายถึงการวิธีการเรียนรู้การเมืองในสถาบันต่าง ๆ เช่น เรียนในหลักสูตรของโรงเรียนหน่วยงานของรัฐ พรรคการเมือง ซึ่งพื้นฐานทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีจะได้อาจจากการจัดระบบการศึกษาที่ดีและ 1.4) ประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง และ 2) การกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองโดยอ้อม แบ่งออกได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 2.1) การถ่ายโอนความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคล 2.2) การฝึกอบรม 2.3) ระบบความเชื่อของบุคคล (Kenneth P. L., 1965)

นอกจากนี้ เยาวภา ประคองสินธุ์ ได้กล่าวถึง โคลแมน ที่กล่าวว่า การกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่ง เจตคติและความรู้สึกต่อระบบการเมืองและต่อบทบาทของตนในระบบการเมือง ทั้งนี้รวมถึงการมีความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ความรู้สึก (Feeling) การมีความจงรักภักดีและความสำนึกผูกพันในฐานะเป็นพลเมือง (Sense of Civic Obligation) และความรู้สึกในความสามารถทางการเมือง (Sense of Political Competence) (เยาวภา ประคองสินธุ์ , 2550)

5. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง (Civic Culture)

เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมทางการเมือง ควรเข้าใจในเบื้องต้นว่า “คน” และ “วัฒนธรรม” นั้นมีอาจแยกออกจากกันได้ วัฒนธรรมหล่อหลอมอุปนิสัย มารยาทความคิด ค่านิยม บรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติของคน คนก็มีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมดังกล่าววัฒนธรรมทางการเมืองเป็นกรอบหรือแนวทางของพฤติกรรมทางการเมืองในสังคมที่ถือปฏิบัติสืบต่อจนฝังรากลึกในสังคมหรือเป็นกรอบของพฤติกรรมตามสภาพความเป็นจริง วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของพฤติกรรมร่วมทางการเมือง ซึ่งอาจจะถูก ดีหรือไม่ดีก็ได้และมักเป็นเรื่องที่อยู่เหนืออำนาจทางกฎหมายการใช้กฎหมายสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างไรอย่างหนึ่งนั้นเป็นไปได้ยากและในทางกลับกันจะใช้อำนาจกฎหมายหยุดยั้งวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่พึงปรารถนาก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นมีหลายรูปแบบ หากแต่รูปแบบที่เหมาะสมหรือเอื้อต่อระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดกลับไม่ใช่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (The Participant Political Culture) บริสุทธิ์เพียงอย่างเดียว เพราะหากประชาชนทั่วทั้งประเทศพากันเรียกร้องทุกอย่าง ความสงบเรียบร้อยก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากปัจเจกชนแต่

ละคนย่อมมี “ความต้องการ” ในการเรียกร้องที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่ทุกคนจะได้รับความพึงพอใจสูงสุดหรือได้รับการตอบสนองการเรียกร้องทุกอย่าง

ดังนั้น Gabriel A. A. & Verba, S. จึงเสนอรูปแบบ (Model) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมซึ่งเอื้อต่อการสถาปนาระบอบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) ที่มั่นคง ในหนังสือ The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. รูปแบบที่ว่านี้ คือ “Civic Culture” ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง” (Gabriel A. A. & Verba, S., 1956)

คำว่า “Civic” มาจากคำภาษาละตินว่า “civis” ซึ่งมีความหมายว่า เกี่ยวกับเมือง, พลเมืองหรือความเป็นพลเมือง ส่วนพลเมือง (Citizen) คือ สมาชิกของกลุ่มซึ่งอาศัยอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายของรัฐบาล ซึ่งออกโดยประชาชนที่มีส่วนร่วมในการปกครอง Model นี้เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ของนักวิชาการทั้งสองท่าน ในประเทศซึ่งมีระบอบประชาธิปไตยในระดับต่าง ๆ อยู่แล้วในช่วงปี ค.ศ. 1959 - 1960 คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรเยอรมันตะวันตก อิตาลีและเม็กซิโก และได้ข้อสรุปว่า ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงหรือมีเสถียรภาพน่าจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่นักวิชาการทั้งสองเรียกว่า “Civic Culture” ซึ่งเป็นการผสมผสานของ Model วัฒนธรรมทางการเมืองทั้งสามรูปแบบคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบ แบบไพร่ฟ้าและแบบมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2556)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม โดยมีวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก และมีวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้ากับแบบค้ำแคบคานอยู่ แต่มีสัดส่วนน้อยกว่าแบบมีส่วนร่วม โดยวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมโน้มนำให้ประชาชนแสดงออกซึ่งความมีสิทธิมีเสียงและเรียกร้องการแก้ปัญหาจากรัฐบาล ณ จุดนี้จึงแสดงลักษณะที่ประชาชนเป็น “พลเมือง” ที่มีความกระตือรือร้นทางการเมืองแบบมีเหตุผล (Rationalist - activist) แต่ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าก็โน้มนำให้ประชาชนสำนึกในความเป็น “ราษฎร” ภายใต้การปกครอง คือ ยอมรับอำนาจอันชอบธรรมของผู้ปกครองด้วย จึงไม่ตั้งต้นที่จะได้รับการแก้ปัญหาให้ตรงตามที่ตนต้องการทุกประการ ณ จุดนี้ ความสงบเรียบร้อยจึงไม่ถูกท้าทายจนเกิดความวุ่นวายทางการเมืองจากการเรียกร้องทางการเมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ วัฒนธรรมแบบค้ำแคบหรือแบบท้องถิ่นก็ยังคงหลงเหลืออยู่ทำให้พลเมืองไม่ถูกครอบงำโดย

วัฒนธรรมแบบอื่น ๆ ของส่วนกลางเสียทั้งหมด โดยนับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง จึงน่าจะเอื้อต่อการบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พลเมืองในประเทศที่มีวัฒนธรรมแบบ Civic Culture จะมีลักษณะร่วม 2 ประการ คือ ประการแรก มีความสามารถในการเป็นพลเมืองที่ดีคือ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุมีผล (Citizen Competence) ประการที่สอง มีความสามารถในการเป็นราษฎรที่ดี (Subject Competence) คือ เป็นผู้อยู่ใต้การปกครองที่รู้จักการประนีประนอมและมีระเบียบวินัย ซึ่งก็สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยตามที่ สุขุม นวลสกุล ได้อธิบายไว้ว่า การที่ประเทศใดหรือสังคมใดจะเป็นประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ใช่เพียงแต่ว่ามีระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตยเท่านั้น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) เป็นใช้ได้ ความจริงแล้วอุปนิสัยของคนในสังคมและวิถีดำเนินชีวิตประจำวันต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยด้วย จึงจะมีส่วนช่วยเหลือเอื้อระบบประชาธิปไตยทางการเมืองให้ไปพลุลยธารต่อไปได้ ลักษณะของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นอาจจำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล คนในสังคมประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่เคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล ไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงขั้นบูชาบุคคล โดยไม่ว่าคนคนนั้นจะคิดอ่านหรือมีทรศนะอย่างไรเป็นเห็นดีเห็นงามว่าถูกต้องไปเสียทั้งหมด จะต้องยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญาและเหตุผลในวงจำกัด อาจมีทรศนะที่ถูกต้องในเรื่องหนึ่งและอาจไม่ถูกต้องในอีกเรื่องหนึ่งได้ จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (Seniority) มากนัก ผู้ที่อาวุโสจะต้องมีการรับฟังผู้ที่เยาว์กว่าบ้าง อย่าถือว่า “อาบน้ำร้อนมาก่อน” แล้วต้องถูกกว่าเสมอไป เพราะในบางครั้งความคิดที่ดีอาจเป็นของผู้อ่อนอาวุโสกว่าก็ได้ประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริงนั่นเอง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ ประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล จะยอมปฏิบัติตามถ้าจำนนต่อเหตุผลของผู้ที่มีความคิดไม่เหมือนกัน

2. รู้จักการประนีประนอม (Compromise) ผู้ที่เลื่อมใสในประชาธิปไตยจะต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ตั้งต้นแต่ความคิดของตนเป็นสำคัญ มีช่องทางใดที่จะประสานความคิดของตนให้สอดคล้องหรืออะลุ่มอล่วยกับทรศนะของคนอื่นได้ยอมทำเพื่อป้องกันความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงไม่ยึดมั่นในความคิดของตนอย่างไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไขและต้องใช้เหตุผลให้มากที่สุดในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ การรู้จักประนีประนอม คือการยอมรับการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งโดยสันติวิธี ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยต้องไม่นิยมการแก้ไขปัญหโดยวิธีรุนแรง

เพราะ “ปรัชญาประชาธิปไตยโดยพื้นฐานไม่ปรารถนาให้มีการใช้กำลัง และการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่มีเหตุผล ซึ่งก็ขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่ถือว่ามนุษย์มีเหตุผล”

3. มีระเบียบวินัย สังคมประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ดีคนในสังคมจะต้องเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย “ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์โดยไม่ยอมให้ผู้ใดเข้าละเมิดตามอำเภอใจ” ถ้ามีความรู้สึกว่าการกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เป็นธรรมก็ต้องหาทางเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น มิใช่ฝ่าฝืนไม่ยอมรับ เพราะถ้าคนบางคนละเมิดกฎหมายได้ คนอื่นก็ย่อมทำได้เช่นเดียวกัน สังคมก็จะอลเวงหากกฎกติกาใดเป็นหลักไม่ได้ ประชาธิปไตยเป็นลัทธิที่บูชาสิทธิและเสรีภาพก็จริง แต่การอ้างสิทธิเสรีภาพนั้นต้องมีความระมัดระวังให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนละเมิดหรือก้าวล่วงในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือทำให้เกิดความสงบในสังคมย่อมเป็นสิ่งที่มิชอบและไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง (บรรศักดิ์ อูวรรณโณ และถิรวัด บุรีกุล, 2548) เพราะสังคมที่ไม่มีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเลยนั้นหาใช่สังคมประชาธิปไตย ไม่ แต่เป็นสังคมอนาธิปไตย (Anarchy) เป็นสภาวะที่เปรียบเสมือนไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมายไร้ระเบียบวินัยทางสังคมโดยสิ้นเชิง ทุกคนสามารถทำอะไรได้ตามใจชอบสังคมแทนที่จะสงบสุขกลับจะวุ่นวายเหมือนบ้านเมืองไม่มีชื่อไม่มีแปสังคมประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยดีคนในสังคมจึงจำเป็นต้องมีระเบียบวินัย

4. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Public spirit) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจะเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศและประเทศเป็นของคนทุกคน การประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ได้แก่ การช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวมหรือสมบัติของสาธารณะ ลักษณะเช่นนี้มักสืบเนื่องมาจากความสำนึกที่ว่า ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพ และดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของคนทุกคน ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน อย่างไรก็ตาม ในเรื่องวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยนี้ ถ้าแยกแยะเป็นประเด็นปลีกย่อยก็สามารถหยิบยกได้อีกมาก เช่น ต้องเป็นคนหนักแน่นไม่หุบเบา มีทระนงที่ดีต่อคนอื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย เป็นต้น ลักษณะ 4 ประการข้างต้นเป็นเพียงลักษณะที่เห็นว่าสำคัญของการที่จะมีวิถีชีวิตสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555)

Gabriel A. A. & Verba, S. อธิบายต่อไปว่า ความโน้มเอียง (Orientations) แบบมีส่วนร่วมนั้นผสมกับวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าและแบบคับแคบหรือท้องถิ่น โดยไม่ได้เข้าแทนที่วัฒนธรรมทั้งสองประการหลังนั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลกลายมาเป็นผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เขาไม่ละทิ้งความเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองหรือเชิงการเป็นท้องถิ่น (Subject or Parochial Orientations) การที่วัฒนธรรมทั้งสองแบบหลัง ซึ่งมีความเป็นจารีตกว่ายังคงมีอยู่ แต่ได้ผสมผสาน (Fusion) กับวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมยังผลให้เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ได้ดุล หรือกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นก็คือใน Civic Culture ประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองพอที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของเขาต่อรัฐบาล แต่ก็มีได้มุ่งประเด็นความต้องการเฉพาะใด ๆ ถึงขนาดที่จะไม่ยอมรับข้อตัดสินใจของชนชั้นนำกล่าวคือ เขารู้สึกว่าเขาเองมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาล แต่บ่อยครั้งเลือกที่จะไม่ทำเช่นนั้น ดังนั้นรัฐบาลจึงไม่ถูกบีบคั้นมากเกินไปในการตัดสินใจ งานวิจัยของ Gabriel A. A. & Verba, S. นี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สหราชอาณาจักรมีวัฒนธรรมทางการเมืองใกล้ Model Civic Culture มากที่สุด โดยมีสหรัฐอเมริการองลงมา และอธิบายว่าทั้งสองประเทศประชาชนมีความยอมรับนับถือหรือเคารพ (Respect) และความไว้วางใจ (Trust) ในรัฐบาลมาก และประชาชนส่วนมากก็สำนึกในการกิจที่จะมีส่วนร่วม รวมทั้งเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทำให้เขาสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐบาลได้ด้วยแต่สองประเทศนี้ต่างกันตรงที่วัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าในสหราชอาณาจักรมากกว่าในสหรัฐอเมริกา (Gabriel A. A. & Verba, S., 1956)

ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นหลักกรรม แนวคิดและทฤษฎีสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านการรับรู้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นพลเมืองกับระดับวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเพื่อสร้างสมรรถนะหลักของพลเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเพื่อบริหารเหตุถึงเหตุที่มีผลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงเพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงานย่อม

ส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพเกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพันร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวง ให้บรรลุเป้าหมายได้สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาของสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ สังคมมีความเป็นธรรม สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเท่าเทียมกัน ตามกฎหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนได้รับการปฏิบัติ อย่างยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมสมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกันโดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีประชาธิปไตยตามถึงแนวทางการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้สมรรถนะหลักของพลเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

สรุป

สังคมไทย สังคมโลกจะมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้นั้นคนเพราะทุกคนจะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ การเป็นพลเมืองที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รวมทั้งรู้ถึงบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของแต่ละคนแตกต่างกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องแล้ว จะได้ชื่อว่าเป็น “พลเมืองที่ดีของสังคมและของประเทศชาติ” ปัจจุบันนี้ สังคมประชาธิปไตยของไทยมีการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันมากเกินไปจนลืมนึกถึงหน้าที่ของตน ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กันเมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ พลเมืองของทุกประเทศมีทั้งสิทธิและหน้าที่แต่จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ หน้าที่เป็นภารกิจที่ทุกคนต้องกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์เมื่อเกิดมาเป็นคน ค่าของคนอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่โดยมีความรับผิดชอบต่อเป็นหัวใจสำคัญ และต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักกฎหมายหลักศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณี และเมื่อทุกคนปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วสังคมไทยก็จะเป็นสังคมพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง เป็น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง

หลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มีพัฒนาการมายาวนานในทางประวัติศาสตร์ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศส่วนใหญ่ ได้ยึดถือเป็นแบบในการปกครองประเทศของตน ได้มีการแบ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบผู้แทน และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น อย่างน้อยจะต้องมีหลักการพื้นฐานที่ใช้เป็นหลักในการปกครองที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Volkssouveranentaet) 2) หลักเสรีภาพ (Liberty) 3) หลักความเสมอภาค (Equality) 4) หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (The Majority Rule with Respect to Minority Rights) 5) หลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการที่กล่าวมานั้นจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นจะต้องสร้างพลเมือง ที่สามารถปกครองตนเองได้เพราะถือได้ว่าพลเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตย เนื่องจากความเป็นพลเมืองของประชาชนจะหนุนนำระบอบประชาธิปไตยไปถึงฝั่งได้ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนประชาชนให้เป็นพลเมือง โดยการสร้างพลเมืองผ่านกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษาหรือผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พลเมืองได้มีความเข้าใจเรื่องพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รู้จักเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาของสังคมรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมหากสังคมไทยมีประชาชนที่เปลี่ยนเป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

- ฉานินธิ์ สันตะพันธ์ . (2551). เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พาวร ดันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธนศวร์ เจริญเมือง. (2548). แนวคิดว่าด้วยพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธัญญาลักษณ์ วีระสมบัติ. (2546). การใช้ Competency เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกอบรมในองค์กร. วารสารบริหารธุรกิจ, 99(3), 55-57.

- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ผลของการใช้กิจกรรมมาเรียนรู้โดยใช้ปัญญาเป็นรากฐานใน
วิชาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่มีต่อความตระหนักในความเป็น พลเมืองของ
นักศึกษา. ใน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความ
เป็นพลเมือง. วารสารศิลปศาสตร์, (5)1, 53 – 54.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). ปาฐกถาพิเศษในการปิดประชุมวิชาการการเป็นพลเมืองกับ
อนาคตประเทศไทย. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13
ประจำปี 2554. บ.จริยสุนิหวงศ์การพิมพ์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education):
แก้ปัญหาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”. ใน เอกสารการประชุม
วิชาการสถาบันพระปกเกล้า. ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554. บ. จรัสสุนิหวงศ์การพิมพ์.
- เยาวภา ประคองสินธุ์ . (2550). ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย สำหรับวิชาสังคม
ศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วิสุทธิ โพธิแท่น. (2550). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการและราชกิจจานุเบกษา.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2551). การเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- Gabriel A. A. & Verba, S. (1956). The Civic Culture : Political Attitudes and
Democracy in Five Nations. Boston: Little Brown & Company.
- Kenneth P. L. (1965). Political Socialization. New York: Oxford University Press.